

Čas za smeh

ANJA BANKO

Humor je sila izmuzljiva reč, kar odkriva tudi programska sekcija 8. Festivala žanrskega filma Kurja Polt *Klič i H za humor*. Principi komedije, kot jo predstavljajo štirje filmski naslovi, so precej različni, vsak pa je na svoj način in žanru primerno precej globoko potopljen v izročilo lastnega izraza, kulturne in družbene definicije.

Osmi potnik na odru (Alien on Stage, 2021, Danielle Kummer in Lucy Harvey) utelesi vse kaj drugega kot strah in grozo originalne filmske predloge Ridleyja Scotta. Veličastno orkestrirana hollywoodska filmska produkcija v rokah amaterske gledališke skupine iz angleškega mesteca Dorset postane komedija, ki s posrečenimi posebnimi učinki skorajda presega original. To pa za piko na i okrona še dejstvo, da gre pravzaprav za dokumentarni film, četudi dajeta iskrenost protagonistov in veličina naključij mestoma občutek mokumentarca. Neverjetnost zgodbe ni samo v tem, kako se je skupina amaterskih igralcev, večinoma voznikov avtobusa, znašla na prestižnem odru gledališča na londonskem West Endu, temveč tudi v srčni in realistični brezbriznosti, ki protagoniste v njihovih povsem vsakdanje tavajočih premikih predstavlja kot najbolj posrečene igralce, ki to pravzaprav niso. Pri učenju besedila so leni in površni, bolj kot odra se veselijo piva v bližnjem pubu, najljubši del odrskih vaj pa je gotovo čik pavza, kjer se ne nazadnje zgodi najbolj zgovoren del *Osmega potnika na odru*.

Kot se za čik pavzo spodobi, na njej spoznamo zagate, tegobe in veselja protagonistov. Da je režiser gledališke ekipe Dave nekoč služil v vojski, je gotovo še dodatno komično naključje, ki se mu med vrsticami nasmeji kar on sam, saj discipline svojim gledališkim vojakom ne uspe dopovedati. K prijetni komičnosti prispeva še element družinskega nepotizma, saj glavno junakinjo Ripley odigra kar Davova

žena Lydia, ki je tudi mati scenarista in zvočnega oblikovalca predstave Luca, njen oče pa je zaslužen za del scenografije vesoljske ladje. Osupljivosti pa na tej točki še ni konec, posebni učinki, uporabljeni v predstavi, jo pravzaprav še potencirajo: rdečeličen in navihan član gledališke ekipe Pete je ob pomoči YouTuba namreč doma poustvaril kopico pripomočkov in celo čisto pravega ksenomorfa, ki le malo zaostaja za filmskim. Predstava je pred domačim božičnim občinstvom pričakovano neodmevna, obisk iz Londona, ki je spoznavna odskočna deska za film, pa se zgodi kot pravljico naključje. Če se v drugem dejanju film prestavi na londonsko kuliso, to za njegove protagoniste ne spremeni pravzaprav ničesar – le režiser Dave je vsakič bolj živčen, tehnična podpora pa ob srečanju s profesionalno mešalno mizo rahlo zaprepadena. Ko se v tretjem in sklepnem dejanju zgodi predstava, kamera prehaja iz občinstva, v zakulisje in na oder, smeh občinstva pa je tisti, ki nagrajuje igralce. Film bi se lahko na čisto vsaki točki zataknil in spotaknil v posmeh in parodijo amaterjev na »sofisticirani« kulisi omikanega gledališča, a tega ne stori. In ravno to ga naredi izjemnega: srčnost, iskrenost in brezbrizna frivolnost gledaliških amaterjev postavijo *Osmega potnika na odru* kot posrečeno filmsko mimobežnico za vse tiste, ki se jemljejo preresno.

Skrajno resno pa se jemlje Stari v estonskem animiranem filmu **Stari mlekar** (Vanamehe Film, 2019) v režiji Mikka Mägija in Oskarja Lehema. Resnost likov je seveda primerljiva z resnostjo filmskega zapleta: pobegla krava za filmske junake ne naznanja veselega manifesta o svobodi živali, temveč napoveduje pogubo. Nepomolženo vime je treba sprazniti v roku 24 ur, sicer sledi katastrofična laktokalipsa! Fantastičen film vaške gozdne ceste popelje junake – Starega in njegove tri vnuke, razvajene mestne pamže – na potovanje in iskanje,

ki seveda nima klasično pomirjujočega konca. Film namreč napolnjujejo prizori, okronani z mlečnim švicem, ki glavnemu antagonistu meži iz kože. Zgovorna in gostobesedna nadržanost protagonistov pušča prostor črnemu humorju, ki pred sabo povozí marsikateri aktualen problem in se požvižga na politično korektnost. Možnosti absurda pa seveda še poveča animacija, ki pušča domišljiji povsem prosto pot; v njej se mešajo mleko, kri in močefit čarobnega drevesa. Film, ki je zrasel iz uspešne internetne serije z istoimenskim naslovnim likom, je eno tistih smejalnih izhodišč, ki morda ne prija najbolj sramežljivemu občinstvu. Da pa je eden najbolj uspešnih estonskih animiranih celovečercerjev, je dejstvo, ki priča o specifičnosti humorja: vedno se najde nekdo, za katerega je servirana šala čisto preveč ali premalo slana.

Ravno pravšnja v razmerju slanega in sladkega pa je **Večerja po ameriško** (Dinner in America, 2020, Adam Carter Rehmeier), ki bi jo lahko umestili v predalček ultimativnih petih »feel good« filmov. Sešitek žanrskih obrazcev najstniške romantične komedije, oblečene v ritme punk rocka, je ljubezenska zgodba in film o zapoznelem odraščanju: 20-in-nekaj-letna Patty na srednjem zahodu Amerike, nekje v nedefiniranem in metaforičnem ne-času spomina na punk rockovski duh ameriške DIY kulture devetdesetih, odkrije prvo ljubezen in z njo resnično umetnico v sebi. Filmska zanka, ki prepriča in nasmeje, je pravzaprav preprosta. Simon je rekreativni piroman in *hardcore* punker, v resnici izgubljeni sin premožne bele družine, ki deluje kot katalizator: ob njem se vžge še najbolj trdoživa in okorna bilka, kar togo nerodna Patty, oblečena v kratke hlače in z drekom popackan predpasnik iz trgovine za male živali, prav gotovo je. Film vključuje vse klasične elemente in tipološke like, ki so pretirani ali postavljeni rahlo na glavo: zadržanega očeta, seksi mamo, disfunkcionalne družinske odnose, razkuhan grah, pire in zrezek za večerjo, urejene predmestne hiške, zlobna dekleta in kretensko šovinistične športnike, gandžo, ambiciozne člane glasbene skupine, ki prodajo dušo hudiču, ter glasbeni vrhunec, ki s štorasto prikupnim besedilom okrona ljubezenski razcvet.

Kar bistveno pogojuje očarljivost filma, je njegov način: film je s sabo, s svojimi liki in zgodbo iskren. Ne trudi se, da bi bil več, kot je. Na trenutke bi namreč brez problema lahko zavil v posladkan film o odraščanju in samospoznanju, se ironično prevrnil v žajfnico ali končal kot politična, družbenokritična satira. Materiala za slednjo je dovolj: hipokrizija belega srednjega razreda urejenih ameriških predmestji se v prizorih večerje razgalja podobno, kot se z metaforo razkrije v Lynchevem **Modrem žametu** (Blue Velvet, 1986), v katerem

se pod popolno pristrizeno zeleno predmestno trato skriva ogabno mrgolenje žuželk. Tako ni nič nenavadnega, da je na *Večerji po ameriško* dovoljeno jesti konjsko zajebana zdravila, prepovedane pa so droge, kar iz današnje točke lahko beremo kot namig na opioidno krizo v ZDA. Kljub punk rockovskemu dekorju je realnost problematik, ob katere se film obregne, torej precej aktualna. A če smo tudi kot gledalci do filma iskreni, je pregloboko kopanje po simbolih in referencah pretirano. Film je očitno zgrajen iz energije in duha nekega časa, okusno začinjenega z nostalgijo. K odličnosti pa poleg zgodbovne zasnove pridoda predvsem ritem filma: šale se gradijo iz skrbno zastavljenih prizorov, v katerih vsaka beseda, gesta in pogled pomenijo, padejo na točno določen poudarek. Šele v seštevku, na koncu natančno odmerjenega prizora, režiser pusti, da v občinstvo udari smeh. V primeru *Večerje po ameriško* se plastenje podob in kompozicija tako kažeta kot ključna pri serviranju komedije.

Kompozicija je izhodiščni pojem za japonski film **Neskončni dve minuti** (Droste no hate de bokura, 2021) v režiji Junte Yamaguchija in po izredno matematičnem scenariju Makota Uede, članov gledališkega kolektiva Europe Kikaku, ki v filmu tudi nastopa. Osnovna premisa zgodbe je preskok dve minuti v prihodnost, ki junake ujame v časovno zanko. Lastnik kavarne v Kjotu ugotovi, da televizija v njegovi sobi prenaša sliko iz dveh minut v prihodnosti, ki se dogaja v kavarni. Z vsakim poskusom dohitevanja prihodnosti se v časovno zanko zaplete več prijateljev, ki so sprva ob možnosti videnja v prihodnost navdušeni, a kmalu ugotovijo, da sta dve minuti lahko tudi precej neuporabni in nevarni. Ko se po logiki matematičnih potenc na število 2 časovne zanke raztegnejo, postanejo hkrati že tudi nepomembne: na vrhuncu zaplet namreč popestri ljubezenska zgodba med lastnikom kavarne in dekletom v sosednjem brivskem salonu, ki jo ugrabijo jakuze, v zadevo pa se vplete še dva policaja za nadzor časa in prostora iz prihodnosti. Šele trenutek, ko se junaka in predvidena ljubimca ujameta v časovnem in čustvenem valovanju, se zgodba lahko srečno razplete. Kar *Neskončni dve minuti* kot tudi prej omenjene filme v programski sekciji odlikuje v komičnosti, sta njihova preprostost in iskrenost, ki se kažeta kot zvestoba filmskemu mediju in imaginarni verjetnosti filmske podobe. ■